

BAITURSYNULY
UNIVERSITY

«АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ
АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ Өңірлік
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

ҚМПИ ЖАРШЫСЫ

КӨПСАЛАЛЫ
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ
МНОГОПРОФИЛЬНЫЙ
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 1
2025

ISSN 2310-3353

2025 ж., қаңтар, №1 (77)
Журнал 2005 ж. қаңтардан бастап шығады
Жылына төрт рет шығады

Құрылтайшы: *Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті*

Бас редактор: *Қуанышбаев С. Б.*, география ғылымдарының докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

Бас редактордың орынбасары: *Жарлығасов Ж.Б.*, ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Әлімбаев А.Е., философия докторы (PhD), А.К. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты, Қазақстан.

Емин Атасой, PhD докторы, Улудаг университеті, Бурса қ., Түркия.

Зоя Микниене, докторы, (PhD) Литва денсаулық туралы ғылым университеті, Каунас қ., Литва Республикасы.

Качев Д.А., философия ғылымдарының кандидаты, тарих магистрі, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Ксембаева С.К., педагогика ғылымдарының кандидаты, «Торайғыров университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Лина Анастасова, әлеуметтану ғылымдарының докторы, Бургас еркін университеті, Бургас қ., Болгария.

Медетов Н.А., физика-математика ғылымдарының докторы, «Ш. Уалиханов атындағы Көкшетау университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Мишулина О.В., экономика ғылымдарының докторы, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Соловьев С.А., биология ғылымдарының докторы, Новосібір мемлекеттік экономика және басқару университеті, Ресей.

Скороходов Д.М., техника ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Сычева И.Н., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Ташев А.Н., экология бойынша биология ғылымдарының кандидаты, орман шаруашылығы университеті, София қ., Болгария.

Уразбоев Г.У., физика-математика ғылымдарының докторы, Ургенч мемлекеттік университеті, Өзбекстан.

Тіркеу туралы куәлік №5452-Ж
Қазақстан Республикасының ақпарат министрлігімен 17.09.2004 берілген.
Мерзімді баспа басылымын қайта есепке алу 07.11.2023 ж.
Жазылу бойынша индексі 74081

Редакцияның мекен-жайы:

110000, Қостанай қ., Байтұрсынұлы к., 47
(Редакциялық-баспа бөлімі)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

№1 (77), январь 2025 г.
Издается с января 2005 года
Выходит 4 раза в год

Учредитель: *Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы*

Главный редактор: *Куанышбаев С.Б.*, доктор географических наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

Заместитель главного редактора: *Жарлыгасов Ж.Б.*, кандидат сельскохозяйственных наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Алимбаев А.Е., доктор философии (PhD), Евразийский гуманитарный институт имени А.К.Кусаинова, Казахстан.

Емин Атасой, доктор PhD, Университет Улудаг, г. Бурса, Турция.

Зоя Микниене, доктор (PhD), Литовский университет наук здоровья, г. Каунас, Республика Литва.

Качеев Д.А., кандидат философских наук, магистр истории, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Ксембаева С.К., кандидат педагогических наук, НАО «Торайгыров университет», Казахстан.

Лина Анастасова, доктор социологии, Бургасский свободный университет, г. Бургас, Болгария.

Медетов Н.А., доктор физико-математических наук, НАО «Кокшетауский университет им. Ш.Уалиханова», Казахстан.

Мишулина О.В., доктор экономических наук, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Соловьев С.А., доктор биологических наук, Новосибирский государственный университет экономики и управления, Россия.

Скорыходов Д.М., кандидат технических наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Сычева И.Н., кандидат сельскохозяйственных наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Ташев А.Н., кандидат биологических наук по экологии, Лесотехнический университет, г. София, Болгария.

Уразбоев Г.У., доктор физико-математических наук, Ургенчский государственный университет, Узбекистан.

Свидетельство о регистрации № 5452-Ж
выдано Министерством информации Республики Казахстан 17.09.2004 г.
Переучёт периодического печатного издания 07.11.2023 г.
Подписной индекс 74081

Адрес редакции:

110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынұлы, 47
(Редакционно-издательский отдел)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

Мәлікзада Аружан Мәлікзадақызы – «6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті» ББ 4-курс студенті, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Айтқазы Әйгерім Аманбайқызы – «6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті» ББ 4-курс студенті, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Бегаубекова Алмагул Даненовна – кандидат филологических наук, кафедра теории языков и литературы, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Мәлікзада Аружан Мәлікзадақызы – студентка 4 курса ОП «6B01701 – Казахский язык и литература», Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Айтқазы Әйгерім Аманбайқызы – студентка 4 курса ОП «6B01701 – Казахский язык и литература», Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Bezaubekova Almagul Danenovna – Candidate of Philological Sciences, Department of language theory and literature, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Malikzada Aruzhan Malikzadakyzy – 4-year student, «6B01701 – Kazakh language and literature» educational program, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Aitkazy Aigerim Amanbaykyzy – 4-year student, «6B01701 – Kazakh language and literature» educational program, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

ӘОЖ 811.512.122

Бекбосынова, А.Х.,
филология ғылымдарының кандидаты,
қауымдастырылған профессор,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Бекмагамбетова, М.Ж.,
тарих ғылымдарының кандидаты,
қауымдастырылған профессор,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы
Бейбітова, Н.Б.,
«6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті»
ББ 3-курс студенті,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы

САЙЫН МҰРАТБЕКОВ «ЖУСАН ИІСІ» ПОВЕСІНДЕГІ – АЯН БЕЙНЕСІ

Түйін

Ақынның «Жусан иісі» повесінде соғыс кезіндегі балалардың тағдыры суреттеліп, мағынасы концептілік құрылымдар арқылы ашылады. Аянның тағдыры арқылы автор сол кездегі балалардың ерте есейіп, өмірдің ащы тұстарымен бетпе-бет келуін, балалықтың аңсарлы сәттерін және сағыныштың символын суреттейді. Повестегі басты кейіпкер Аян – өмірдің

қиындығын ерте жастан сезінген, бірақ өзінің нәзік жан дүниесін сақтай білген ерекше кейіпкер. Оның тағдыры арқылы автор соғыс жылдарындағы балалар өмірінің ауыртпашылығын, жалғыздық пен сағыныш сезімін шебер бейнелейді. Аяанның ертегі айтуы оның ішкі әлемінің байлығы мен рухани күшін айқындаса, жусан иісіне деген сағынышы туған жерге, балалық шаққа деген шексіз махаббатын білдіреді. Аян бейнесі – қайсарлық пен мейірімділіктің үлгісі ретінде оқырманның жадында мәңгі сақталады.

***Түйінді сөздер:** соғыс, сұм тағдыр, сағыныш, болмаған балалық шақ, жетімдік, шарасыздық, төзімділік.*

1 Кіріспе

Сайын Мұратбеков – қазақ прозасында орны айқын, көркемдік әлемімен баураған жазушының бірі. Ұлы Отан соғысынан кейінгі кезеңде халық құрметіне бөленген жазушы, Қазақстан Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, көркемсөз зергері, бөлекше дарын иесі Сайын Мұратбековтың алғашқы шығармалары 50-жылдардың аяғында жариялана бастаған. Содан бергі уақытта «Менің қарындасым», «Ауыл оты», «Көкорай», «Отау үйі», «Жабайы алма», «Дос іздеп жүрмін» атты жинақтары, таңдамалы шығармалар жинағы жарық көрген. Сайын Мұратбековтың әдеби мұрасы 30-дан астам көркем шығармадан тұрады, бұл ретте оның шығармалары әр жылдары жарық көріп, қазақ әдебиетінде өз орнын тапқан.

Ақынның соғысқа арналған шығармаларының ішінде: **“Жас буын”** – бұл романында соғыс жылдарындағы жастардың өмірі мен олардың күресін бейнелейді; **“Құлыным, мені тыңда!”** – повесінде соғыс кезінде отбасылардың тағдырлары мен қасіреттері туралы баяндалады; **“Солдат”** – әңгімесінде соғыстың ауыртпалықтары мен жауынгерлердің психологиялық күйі туралы жазылған. Ақын соғыстың адамдарға, әсіресе жастарға, әсерін терең әрі шынайы көрсетеді.

Смағұл Елубаев: *«XX ғасырдың екінші жартысында қазақ әңгімесін жаңа белеске көтерген осы қаламгер десем қателеспеймін. Мен Сайынды мақтағым келмейді. Кез келген көзі ашық оқырман оның прозасына көз жүгіртсе, оның ірі талант, жазғандары шетінен дүр дүние екеніне көз жеткізер еді»*, деп бағалайды [1].

Сонымен бірге, шығармада кейіпкерлердің ішкі әлемін және қазақ ауылындағы өмірдің тынысын көрсету үшін концептілік құрылымдарды қолданған.

Концепт мәселесімен кешенді түрде зерттеу жүргізген ғалымдар Д.С.Лихачев, А.Вежбицкая, В.В.Колесовтың еңбектерінде концепт термині негізінен мынадай екі аспектінің шеңберінде қарастырылады. Біріншіден, концепт рухани мәдениеттегі тірек сөздер деп таңылса, екіншіден, ол психоментальды құбылыс, алғашқы түсінік деген тұжырымдамаларды қамтиды.

Концепт дегеніміз – тиісті лексика-семантикалық парадигманы құрайтын тілдік іске асырылымдардың тұтас бір қатарын білдіретін вербалды мағына, тілдік мәнерге ие және этномәдени ерекшелік белгіленген ұжымдық бірлік [2, 122].

2 Материалдар мен әдістер

Мақаламызда, айта кеткендей, жазушының “Жусан иісі” повесіндегі Аян бейнесі талданады. Әдіс ретінде мазмұндық талдау қолданылды, онда Аяанның тұлғалық ерекшеліктері, қиындықтарға төзімділігі және шығарманың жалпы идеясына қосқан үлесі қарастырылды. Аяанның тұлғалық қасиеттері басқа кейіпкерлермен салыстырмалы түрде сарапталды. Нәтижесінде, Аян бейнесі арқылы автордың оқырманға жеткізгісі келген негізгі идеясы – қайсарлық, адамгершілік және үміттің құндылығы анықталды.

3-4 Нәтижелер мен талқылаулар

Сайын Мұратбековтің “Жусан иісі” повесі – соғыс тақырыбын терең түсіндіретін, оқырмандардың жүрегіне терең әсер ететін шығармалардың бірі. Повесте Ұлы Отан соғысы жылдарындағы қазақ халқының, жетім балалардың қиыншылықтары мен ауыртпалықтары,

соғыс әсерінен отбасылардың бөлінуі, адамдардың жан жарасы, сондай-ақ, туған жерге, отбасыға деген сағыныш көрініс табады.

Тұрсын Жұртбаев: «Жусан иісі» Сайын Мұратбековтың творчествосындағы үздік жетістіктерінің бірі болып табылады. Ұлы Отан соғысы жылындағы ауыртпалықты суреттейтін шығарма да, бала кейіпкер де мол. Бірақ бұл туынды олардың ешқайсысына да ұқсамайды. Оқиганың өрбуі мен құрылымы да, логикалық ақыл-ойдың дара сабақтаса дамуы да, лирикалық шығарманың ішкі жан-дүниесі де оқшау. Көз алдыңнан қара жолдың шаңын аспанға шығара, жарысып бара жатқан балалардың соңында аяғын сылтып басып, жете алмасын білгенде: «Әй, тоқтаңдаршы, бір қызық ертегі айтайын», – деп соқпақ шетіне отыра кететін Аянның бейнесі кетпейді – деп шығарманы бағалаған [1].

Жазушы шығармада типтік бейне Аян арқылы тек бір баланың бейнесін емес, ол жалпы соғыс жылдарында ата-аналарынан жастайынан жетім қалған балалармен, тәтті балалық шақтарынан қапы қалған балалар тағдырын суреттеген. Аянның образы арқылы балалардың шынайылығы мен мөлдірлігін, әлемді қабылдаудағы тазалықты көруге болады.

Жусан иісі повесіндегі басты кейіпкер Аян бейнесін жазушы былайша суреттейді:

- *Анадай жерде: шолақ жең ақ жейде, тізеден жоғары қысқа қара шалбар киген, кекіл шашы бар, мұнтаздай таза бір бала тұр екен. Біз қараған кезде ол өзінше әлдеқандай боп кейіп, екі қолын қалтасына сап шіреніп қойды [3, 2].*

- *Ол өте ақ көңіл, ақылды бала екен. Адамды іш тартып тұратын жайдары жүзі, не десең де тез көне кететін жұмсақ мінезі бізді бірден үйіріп әкетті [3, 3].*

Аянның бейнесі арқылы автор қазақ баласының таза, адал және мейірімді табиғатын көрсетеді. Ол – болашақтың үміті, жаңа ұрпақтың символы, қоғамдағы игі өзгерістердің бастаушы бейнесі.

Шығармада «Жетімдік», «Үмітсіздік», «Қаралы хат», «Үміт» концептілік құрылымдар кездеседі.

Аянның әкесі майданға аттанып, туған анасы содан екі ай бұрын қайтыс болыпты [3, 1]. Бұл жағдай Аянның өміріне терең із қалдырады. Ол ерте жастан ата-ананың махаббаты мен қамқорлығынан айырылып, жалғыздықты сезінеді, жетімдіктің тауқыметін тартады.

ЖЕТІМ – сын. 1. Ата-анасы жоқ (бала) [4, 368].

“Әке” – қазақ мәдениетінде және жалпы қоғамда маңызды әрі көпқырлы ұғым. Әке отбасының тірегі, балаға бағыт-бағдар беруші, қорғаушы және тәрбиенің басты үлгісі ретінде көрінеді. Әкенің беделі, мейірімділігі, қаталдығы мен талапшылдығы баланың тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына зор ықпал етеді. Ал әкесіз өскен бала кейде өмірдің әртүрлі белестерінде күрделі қиындықтарға тап болуы мүмкін, себебі әке балаға өмірлік бағыт, қорғаныш сезімін және өзіндік сенімділік қалыптастырады.

“Ана” – кез келген баланың өмірінде ерекше орын алады. Ана баланың алғашқы тәрбиешісі, алғашқы досы, рухани демеушісі. Ол арқылы бала мейірімділік, қамқорлық, сенім мен жанашырлық сияқты құндылықтарды бойына сіңіреді. Ал анасыз өсу – бала өміріндегі үлкен сынақ. Анасыз өскен бала ерте есейеді, жауапкершілікті тезірек сезінеді. Ол көбіне өмірдің қиыншылықтарына төзімді болып өседі, бірақ жан дүниесінде мәңгілік анаға деген сағыныш сақталып қалады.

Шығармадағы Аянның анадан ерте айырылуы оның тағдырын күрделендіреді, жалғыздық пен сағынышты күшейтеді.

...Біз, балалар, көшеде екіге жарылып ап, қағазға топырақ орап, бұрқылдата лақтырып, атысып ойнап жүргенбіз. Ары өтіп, бері өткен кемпір-шал: «Желкең қиылғырлар-ай, соғыс аздай, бұлар атысып ойнады дегенді қадай шағарды осылар, басқа ойын аз бай!» – деп ұрсып-ұрсып қуып тастайды [3, 1].

Бұл үзіндіде балалардың соғыс ойынына еліктеп ойнап жүргені суреттеледі. Ойын барысында олар топырақ оралған қағазды лақтырып, бір-бірімен “атысады”. Үлкендер соғыстың зардабы аз болғандай, балалардың сондай ойындарды ойлап тапқанына наразы.

Бұл жерде үлкендер мен балалардың өмірлік тәжірибесі арасындағы айырмашылық көрсетілген: үлкендер соғысқа ұқсас әрекеттерге қатты алаңдаса, балалар оны тек қызық ойын ретінде қабылдайды.

Шығармадан соғыс жылдарындағы балалардың психологиялық жағдайын да көрсетеді: олар үшін жақындарымен байланыс орнату, әсіресе майданда жүрген әкелері мен ағаларына хат жазу үлкен үміт пен арман болған.

ҮМІТ – з а т. 1. Белгілі бір істің, ойдың жүзеге асуына білдірілген сенім, дәме [4, 552].

“Үміт” – адамның алға қойған мақсатына жетуге деген ынтасын оятып, кез келген қиындықты жеңуге көмектесетін күш ретінде қабылданады. Ол адамға өмірдің күрделілігіне қарамастан, жақсы күндерге сеніп, болашаққа үмітпен қарауға мүмкіндік береді. Қазақ халқы үмітті өмірдің тірегі, адамды алға жетелейтін жарық сәуле ретінде түсінеді. Үміт арқылы адамдар қиын-қыстау кезеңдерде өзіне күш-қуат жинап, сабырлы болып, әрқашан болашақтан жақсылық күтеді. Үміт жоғалғанда, адам рухани әлсірейді, ал оны сақтау өмірдің кез келген сынақтарына төтеп беруге жәрдемдеседі. Сонымен қатар, *«үмітсіз шайтан ғана»* деген мақал үміттің жоғалмауын насихаттап, адамның кез келген жағдайдан шығуға қабілетті екенін еске салады.

Оны мына үзіндіден көре аламыз:

Аян екеуміз бір партаға отырғанбыз. Бірінші күннен-ақ ол зеректігімен көзге түсті. Мұғалімнің тақтаға жазған әріптерін айна-қатесіз қағазға түсіріп, тез жаттап алып жүрді. Тіпті келе-келе күніне бір-екі әріптен ғана өткенімізге көңілі толмай: барлық әріптерді тезірек неге үйретпейді екен. Шіркін, ағама хат жазар едім, – деп күңкілдейтін. Әрине, майдандағы әке-ағамызға хат жазу бәріміздің де көкейіміздегі асыл арманымыз еді [3, 7]...

Сөйтіп, бас-аяғы бірер айдың ішінде әріптерді тегіс жаттап, бірлі-жарым сөздерді құрап, жаза алатындай халге жеттік. Ал Аян болса, кәдімгідей: «Аса жаннан артық көретін аға...» деп бастап, хат жазатын болды. Ендігі оның қуанышында шек жоқ еді. Күнде сабақтан кейін үйіне келісімен төр алдына етбетінен түсіп, сиялы қарындашты тілімен жалпап қойып, бет-аузын сия-сия ғып ағасына хатты үсті-үстіне жазатын да жататын. Күніне екі-үш хаттан жазады. Кейде әжесінің айтқанын жазса, кейде өз бетінше жаза беретін. Бәріміз де үйрендік. Енді біздің ауылдан күніне майданға сөзі де, мазмұны да, кейде тіпті кісі аттары бірдей жиырма-отыз хаттан кетіп жататын болды [3, 7].

Әрине, соғыс уақытында жақындарын сағыну – үміт пен үрейдің араласқан күйі. Күн сайын олардың аман-есен оралуын күту, әр келген хатты қорқынышпен ашу, әрбір хабардан қайғылы жаңалықты естіп қаламын ба деп қауіптену – осының бәрі үлкен психологиялық сынақ. Мұндай сағыныш тек олардың амандығын тілеумен ғана шектелмей, сондай-ақ бейбіт күндерді аңсау, соғыс аяқталып, өмір қайта қалпына келеді деген сеніммен ұштасады. Мысалы:

Түнде жатарда ағамның пальтосын басыма жастап, көпке дейін иісін иіскеп жатқам. Ағамның иісі сіңіп қапты. Бір түрлі жусанның иісі сияқты жақсы иіс. Мен бүйтіп жағасына мұрнымды тығып алдым да ұзақ-ұзақ иіскедім... Әжем ылғи: «...ағаңды анау Жусантөбенің үстінде, мал қайырам деп жүргенде, айдалада тапқанмын» дейтін... [3, 24].

– Мен де ылғи көкемнің пальтосын жамылып жатамын. Менің көкемнің пальтосынан да жусанның иісі шығып тұрады – деді бір бала. Сөйткенше болған жоқ, тұс-тұстан жамырай дуылдап соғыста жүрген әкелеріміздің, ағаларымыздың үйде қалған киімдерін еске алып, олардан шығатын иісті сөз етіп кеттік. Және бір қызығы – көпшілігіміз ол иісті жусанның – дәл өзіміздің ауылдың іргесіндегі жусанның иісіндей дестік [3, 25].

Бұл үзіндіден баланың ағасына деген сағынышы мен оған жақындық сезімін аңғарамыз. Ағасының пальтосын басына жастап, оның иісін иіскеуі – бауырмалдық сүйіспеншіліктің көрінісі. Жусанның иісіне ұқсас хош иіс арқылы бала ағасын сезініп, оны ойша

қасына жақындатқысы келеді. Жусан иісі – қазақ мәдениетінде туған жердің, даланың иісімен астасқан символ. Бұл иіс арқылы бала ағасын туған жермен және балалық шағымен байланыстырады. Әжесінің “Ағаңды Жусантөбенің үстінде тапқанмын” деген сөзі ағасының өмірімен байланысты бір аңыздай әңгіме. Бұл оқиға бала санасында ағасын ерекше тұлға, тағдыры қызық жан ретінде елестетеді. Осылайша, мәтінде баланың жақын адамдарына деген сағынышы мен оларға деген ыстық ықыласы шебер берілген.

Балалардың тағдыры тек осымен ғана шектелмеді. Олардың көпшілігі кедейліктің, аштықтың, ауыр жұмыстың, психологиялық жарақаттардың зардаптарын тартып, өмір сүру үшін күресуге мәжбүр болды. Ата-анасынан айырылған Аянның тағдыры бөтен үйдің есігін паналаумен, солардың қас-қабағына қараумен өтті. Мысалы; *Мен үн-түнсіз жер шұқылап босагада тұрдым-тұрдым да, мұнан өзге ештеңе айтылмаған соң, аяғымды, сырт киімді шешіп, төрге өттім. Тамақ сұрап ішуге бата алмай, сыбдырсыз шешініп, төсегіме жаттым.*

– Сорлы жетімнің көрген күні сол да... – деді бір кез анам ауыр күрсініп. – Қорғары жоқ болған соң басыңғаны зой.

... Бапайдың кемпірі шалы екеуіне ғана майға бөктіріп талқан шылайды да, «сенің тісің бар зой» деп Аянның алдына бір уыс қуырған бидай төгеді. Міне, Аянның кешкі қорегі осы. Ол үн-түнсіз қытырлатып отырып алдындағы бір уыс бидай біткенше шай ішеді де, онан соң шынысын төңкеріп қуысқа келеді [3, 15].

... Бір тәуірі Бапай да, оның кемпірі де біздің сөзімізге құлақ салмайтын. Майға шылаған талқанды көсіте асап, ыстық шайға бойы бусанған қарт, қолтығындағы жастығын мыжғылай түсіп, рақаттана кекіріп қоятын да: Енелеріңді ұрайын, осы екеуінің-ақ сыбыр-күбірі бітпейді екен, ә. Олар ұйықтасымен-ақ Аян әлгінде ышқырына тыққан күйелеш масақтарды алып, үгіп-үгіп аузына құятын. – Жеп көрші, тәтті, – деп бір-екі масақты маған да ұстататын. Үгіп-үгіп шала піскен дәнді мен де аузыма құямын, бірақ шикі дәмі білініп тұрғандықтан жұта алмай, шайнап-шайнап түкіріп тастайтынмын [3, 17].

Бұл үзіндіде Аянның аштыққа тап болған кездегі амалсыз әрекеті мен төзімділігі сипатталады. Ол Бапайдың кемпірі мен шалы ұйықтағаннан кейін ғана ышқырына тығып алған күйелеш масақтарды ұрланып жейді. Аянның басқа амалы жоқ болғандықтан, піспеген дәндерді де тәтті санап, соған риза болады. Ол достық пейілмен бір-екі масақты баяндаушыға да ұсынып: «Жеп көрші, тәтті», – дейді.

Бұл сәт балалардың аштық пен жоқшылықта түрлі қиындықтарға тап болғанын көрсетеді. Аянның піспеген дәнді “тәтті” деп ұсынуы оның қиын жағдайға бейімделгенін, барды қанағат еткенін білдіреді. Үзінді арқылы автор жоқшылықтың балаларға тигізген ауыр әсерін және Аянның сабырлы, төзімді мінезін терең ашады.

... Кейде мен үйден нан алып келетінмін. Аян нанды көргенде, көзі отша жанып, екі ұртына кезек бұралай тығып, қақалып қала жаздайтын. «Тағы да бар ма? Тағы да?..» – деп менің қалтамның түбіндегі қоқымға дейін қазып, дегбірі қалушы еді [3, 17].

Аянның “жауғандап жатуы” оның бойындағы қорқыныш пен шарасыздықты көрсетеді. Бұл баланың қорғансыз күйі оқырманға жанашырлық тудырып, оның басындағы қайғының тереңдігін сезіндіреді. Осы сәтте ол Аянның қасына келіп, оған қолдау көрсетуі достық пен жанашырлықты білдіреді. Мәтін ауыр физикалық зорлықтың балалар өміріндегі орны мен салдарын көрсетумен қатар, қиын сәтте достықтың маңызын да бейнелейді.

Жалпы соғыс жылдарындағы жас балалар өз күндерін өзі көру үшін еңбекке ерте жастан араласуларына тура келді. Өздерінің балғын балалық шақтарының еш қызығын көре алмады. Бұл сәттер төмендегі үзіндіде айқын көрінеді; *Көктем шыға колхоз жұмысына біз де араласқанбыз. Ортасына сым темір салып өртеген бір-бір дойыр қамшыны қолымызға алып, өгіз жеккен соқаның басына міндік. Жесір әйелдер мен бой жеткен қыздар соқаның артын ұстайды. Арайланып таң білінгеннен бастап ымырт қараңғысына дейін жер жыртамыз.*

... Таңдайымыз кеуіп, қаңырығымыз түтеп, қарнымыз ашып, қамшы сілтеуге әліміз құрып, бас айналып, көз қарауытып, қалғып-мүлгі бастаған кезімізде соқа ұстаған әйел баяу үнмен:

– Әй, ұл, айдасаңшы өгізіңді, – дейді [3, 18].

Ақырында өзіңнің қолың ауырып сырқырап кетеді. Сондайда өгізден домалап түсіп жер тепкілеп жылағың келеді [3, 18].

Басты кейіпкер Аянның ауыртпалықты ересектермен тең деңгейде көтеріп жүргенін және балалар еңбегінің еш ескерілмей, қалыпты жағдай саналғанын аңғарамыз. Осы сәт арқылы автор жоқшылық пен ауыр тұрмыс жағдайында балалардың балалық шақтың қызығынан айырылып, үлкендердің ауыр еңбегіне ерте араласуға мәжбүр болғанын көрсетеді.

Бұл шығарманы оқып отыра, соғыстың зардабын айта кетпеске болмас. Аянның тағдырына ерекше тоқталу арқылы автор қиындықтардың оған басқа балаларға қарағанда көбірек ауыр тигенін білдіреді. «Тағдыр оған дегенде ештеңесін аямады» деген сөздер Аянның өмір жолының ауыр болғанын және оның көптеген сынақтардан өткенін аңғартады. Бұл үзіндіде жалпы соғыстың ауыртпалығы мен Аянның жеке басындағы қиындықтардың тоғысуы жан тебіренерлік түрде суреттеледі.

Қу соғыстың бесіктен беліміз шықпай жатқанда-ақ біздің жүрегімізге салған жарасы қаншама еді. Сол жараның тыртығы өмір бойы удай сыздап, жанға батып өтер-ау. Еш уақыт ұмытылмас. Асыр салар балғын шағымызда тағдыр біздің қабырғамызға да бар зілін салды ғой. Сонда да болса басқамыздан гөрі Аянға қатты батып еді. Тағдыр оған дегенде ештеңесін аямады [3, 26].

... Үлкендер «жау шегінді» десіп, күн сайын бір қуанышты хабар айтып жүрді. Мұның өзі біз үшін «ертең соғыс бітеді» дегенмен бірдей еді. Әскерден біртіндеп ер-азаматтар қайта бастады. Бәрі жаралы боп қайтқандар: бірі қолынан, бірі аяғынан, бірі қабырғасынан, бірі көзінен айрылғандар.

... Бұл жолғы қаралы қағаз, көшеде ойнап жүрген балалардың ең соңында, белі бос штанының ауын бір қолымен көтере ұстап, сол аяғын көлденеңінен солтақтай жүгірген күйде: «Ей, тоқтаңдаршы, мен сендерге кешегіден де қызық ертегі айтамын», – деп жалына дауыстай жүгірген Аянға келген еді. Ол үнсіз қабылдады. Қаралы қағазды ұзақ отырып екі-үш рет ежіктеп оқыды да, төрт бүктеп ышқыр қалтасына тықты [3, 27].

“Қаралы хат” – қазақ мәдениетінде және әдебиетінде ерекше мәнге ие символдық ұғым. Бұл концепт халықтың өмірі мен тұрмысындағы қайғылы хабарды, қаралы жағдайды жеткізудің дәстүрлі символы ретінде көрініс табады. Қаралы хат әдетте соғыс немесе ауыр апат кезінде туыстарына жеткен қайғылы хабарды білдіреді. Хаттың “қаралы” аталуы оның мән-мазмұнына байланысты: бұл хат жақын адамының қазасы туралы хабарлаған, адамдардың өміріне ауыр қайғы әкелген ақпарат ретінде қабылданады. Әсіресе, Ұлы Отан соғысы жылдарында көптеген отбасылар осындай қаралы хат алып, жақындарынан айырылғанын білді.

Шығармада соғыстың балаларға тигізген ауыр зардабы суреттеледі. Мәтін авторы балалық шақтың соғыс жылдарында өтуі жүректе жазылмас жара қалдырғанын айтады. Бұл жара уақыт өткен сайын ұмытылмай, өмір бойы «удай сыздап» жанға бататынын жеткізеді. Соғыс тек ересектерге ғана емес, балалардың да қабырғасын қайыстырып, олардың балғын шағын қайғы-қасіретпен көмкергені атап көрсетіледі.

Аян қараңғы бұрышта бір уыс боп бүрісіп, екі алақанымен бетін басып солқылдап жылап отыр екен. Ұзақ жылады. Онан соң көзін сұртті де, қорадан шықты. Сыртқа шыққан соң көрдім, көзі қып-қызыл боп кетіпті. Маған қарады да өз-өзінен жымыиып күлді [3, 27].

Аян ауыр сезімдерін артқа тастап, сыртқы әлемге жымыиып қарау арқылы өз-өзін жұбату жолын іздейді. Бұл баланың эмоционалдық күресін және соған қарамастан, өмірге деген құштарлығын білдіреді.

Панасыз қалған балалар қоғамның назарынан тыс қалмады. Кейбіреулері балалар үйіне, интернаттарға орналастырылса, ал басқалары туыстарына немесе көршілеріне қарап өмір сүрді. Балалар арасында бақыт іздеу, достарымен бірге ойын ойнау, өмірге деген үмітті сақтау сияқты сәттер де болды. Дегенмен, олардың психологиялық жағдайы мен эмоциялық тұрақтылығы әрдайым сынға түсіп отырды.

Аян балалардың бәрімен қол алысып қоштасты. – Мен әлі бәріңе хат жазып тұрамын, – деді күлімсіреп [3, 29].

Бұл сәт балалардың өмірінде болып жатқан өзгерістер мен өмірдің қиыншылықтарына қарамастан, достықтың маңыздылығын, адамдар арасындағы байланысты сақтаудың қажеттілігін атап өтеді. Аяның күлімсіреуі – қиындықтарға қарсы тұруға деген батылдығын да аңғартады.

5 Қорытынды

“Жусан иісі” повесі арқылы Сайын Мұратбеков қиын-қыстау замандағы ауыл өмірін, адамдардың ауыр тұрмысын және сол қиындықтар ішінде ерте есейген балалардың тағдырын суреттейді.

Соғыс – адамзат тарихындағы ең қайғылы оқиғалардың бірі, оның әсері адамдардың өміріне, қоғамға және әсіресе, балаларға тигізетін зияны орасан зор. Соғыс жылдары жетім қалған балалардың тағдыры – осының жарқын мысалы. Соғыс басталған сәтте отбасынан, ата-анасынан айрылған балалар, психологиялық жарақат алып, өмірлерінің осы кезеңінде ауыртпалықтарды бастан кешірді. Олардың балалық шағы соғыс даңғылында өртке оранып, бақытсыздыққа ұшырады. Әкелері мен аналарының жоғалуы, оларды жетім қалдыру, балалардың болашағына түбегейлі әсер етті. Көптеген балалар ата-аналарының соғыста қаза тапқанын немесе жараланғанын білмей, қайғы мен жоғалтудың ауыртпалығын арқалады. Сонымен, соғыс – бұл тек ересектердің ғана емес, балалардың да өміріне терең әсер ететін ауыртпалық.

Повестегі бас кейіпкердің балалық шағындағы ауыр естеліктер мен жусан иісіне деген сағынышы оқырманды терең ойға жетелейді.

Автор қарапайым, бірақ жүрекке әсер ететін тілі арқылы бұл шығарма қазақ әдебиетінің мәңгілік құндылықтарының бірі болып қалады.

Жетім қалған балалардың тағдыры – соғыстың қатыгездігін көрсететін, олардың қорқынышы мен ауыртпалығын білдіретін шынайы мысал. Сондықтан, соғыс салдарынан зардап шеккен балаларға назар аударып, оларды қолдау, қорғау – қоғамның басты міндеті болды. Аян – өмірдің ауыр сынақтарын бастан өткерсе де, жүрегіндегі мейірім мен бала қиялын сақтап қалған кейіпкер. Оның тағдыры арқылы біз өмірде кездесетін қиындықтар адам рухын әлсіретпеуі керектігін түсінеміз. Аяның ертегіге құштарлығы мен айналасына жылу сыйлау қабілеті адамзаттың ең асыл қасиеттерін бейнелейді. Ол бізге төзімділік, мейірімділік және туған жерге деген сүйіспеншілік секілді құндылықтарды ұғындырады. Аян бейнесі – қиындықтарға қарамастан адамдық келбетін жоғалтпаудың үлгісін түсіндіреді.

Зерттеу Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитетінің қаржылық қолдауымен орындалды (грант № AP19678146).

Әдебиеттер тізімі

- 1 «Зергер сөздің шебері». – <https://pushkinlibrary.kz/kz/>.
- 2 Тілеубердиев Б. Қазақ ономастикасындағы ғаламның тілдік бейнесі // Қазақ тілі мен әдебиеті журналы. – Алматы, 2005. – №11. – 15-18 б.
- 3 С. Мұратбеков «Жусан иісі». – Қарағанды: «Qasym баспа үйі», 2021. – 30 б.
- 4 Қазақ әдеби тілінің сөздігі. Он бес томдық. 1-том. / Құраст. Т. Жанұзақ, С. Омарбеков, Ә. Жүнісбек және т.б. – Алматы, 2011. – 752 б.

**БЕКБОСЫНОВА, А.Х., БЕКМАГАМБЕТОВА, М.Ж., БЕЙБИТОВА, Н.Б.
ОБРАЗ АЯНА В ПОВЕСТИ САЙЫНА МУРАТБЕКОВА «ЗАПАХ ПОЛЫНИ»**

В рассказе поэта «Запах полыни» описываются судьбы детей во время войны, а его смысл раскрывается через концептуальные конструкции. Через судьбу Аяна автор описывает детей того времени, рано взрослеющих, сталкивающихся с горькими сторонами жизни, тоскливыми моментами детства и символом тоски. Аян, главный герой повести – особенный персонаж, который с ранних лет почувствовал трудности жизни, но сумел сохранить свою нежную душу. Через свою судьбу автор умело изображает боль детской жизни в годы войны, чувства одиночества и тоски. Повествование Аяна раскрывает богатство и духовную силу его внутреннего мира, а тоска по запаху полыни выражает его безграничную любовь к родной земле и детству. Образ Аяна навсегда останется в памяти читателя как пример мужества и доброты.

Ключевые слова: война, злоеющая судьба, ностальгия, несуществующее детство, бедность, отчаяние, выносливость.

**BEKBOSSYNOVA, A.Kh., BEKMAGAMBETOVA, M.Zh., BEIBITOVA, N.B.
THE CHARACTER OF AYAN IN SAIYN MURATBEKOV'S STORY «THE SCENT OF WORMWOOD»**

In the poet's story "The Scent of Wormwood," the fates of children during the war are depicted, with its meaning unfolding through conceptual constructs. Through the fate of Ayan, the author portrays the children of that era – forced to grow up early, confronting the bitter realities of life, melancholic childhood moments, and a symbol of longing. Ayan, the main character of the story, is a unique figure who experienced life's hardships from an early age but managed to preserve his tender soul. Through his journey, the author skillfully conveys the pain of childhood during wartime, feelings of loneliness, and longing. Ayan's narrative reveals the richness and spiritual depth of his inner world, while his yearning for the scent of wormwood symbolizes his profound love for his homeland and childhood. The image of Ayan will remain forever in the reader's memory as an example of courage and kindness.

Keywords: war, ominous fate, nostalgia, non-existent childhood, poverty, despair, endurance.

Авторлар туралы мәліметтер:

Бекбосынова Асия Хасановна – филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Бекмагамбетова Майсара Жаугаштиновна – тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Бейбітова Нұрай Бейбітқызы – «6B01701 – Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу бағдарламасының 3-курс студенті, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Бекбосынова Асия Хасановна – кандидат филологических наук, ассоциированный профессор, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Бекмагамбетова Майсара Жаугаштиновна – кандидат исторических наук, ассоциированный профессор, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Бейбітова Нұрай Бейбітқызы – студентка 3 курса ОП «6B01701 – Казахский язык и литература», Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г. Костанай, Республика Казахстан.

Bekbossynova Assiya Khasanovna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Bekmagambetova Maissara Zhaugashtinovna – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Beibitova Nuray Beibitovna – 3-year student, «6B01701 – Kazakh language and literature» educational program, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

МАЗМҰНЫ

ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ ӨНЕР ҒЫЛЫМДАРЫ

Безаубекова А.Д., Мәлікзада А.М., Айтқазы Ә.А. М. Мақатаев «Аққулар ұйықтағанда» поэмасы 3

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Бейбітова Н.Б. Сайын Мұратбеков «Жусан иісі» повесіндегі – Аян бейнесі 10

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Дуйсенбаева К.Е. Бердібек Соқпақбаевтың «Балалық шаққа саяхат» повесіндегі «балалық шақ» концептісі 18

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Есенгельды Ә.Қ. Бердібек Соқпақбаевтың «Ана жүрегі» шығармасындағы бала тағдыры 23

Исова Э.А., Азимхан Д.А. Дулат Исабековтың «Ескерткіш» әңгімесінің көркемдік ерекшеліктері..... 28

Исова Э.А., Атығай Ш.С. Қошке Кеменгерұлының педагогикалық мұрасы: тіл тазалығы және білім беру әдістемесі 33

Исова Э.А., Шахметова М.А. І. Жансүгіровтің «Қолбала» поэмасының көркемдік ерекшеліктері..... 39

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ

Брагина Т.М., Приезжих Ю.В. Қостанай облысындағы қарағайдың сабақты зиянкестері – ұзын мүйізді қоңыздарға шолу (coleoptera, cerambicadae)..... 44

Майер Ф.Ф. Яновский класының негізінде құрылған жұлдыз тәрізді функциялардың кейбір кластары туралы..... 50

Майер Ф.Ф., Хабдуллина Г.Ж. Якубовскийдің жұлдыз тәрізді функциялар класындағы Бернацкийдің интегралды операторы 56

Тастанов М.Г., Жарлыгасова Э.З. Кездейсоқ процесстер..... 64

Тастанов М.Ф., Нургельдина А.Е. Монте-Карло әдістерінің жалпы схемасы..... 74

ИНЖИНИРИНГ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯ

Амантаев М.А., Абитов Т.А., Азбергенев Е.Т., Красильников Я.С. Дөңгелек қозғалысын кинематикалық модельдеу 87

Балтабекова И.Ж., Жунусова Г.С., Саидов А.М., Калитка Д.А. Матча шай қосылған ашытқы нан өндірісінің болашағы 92

Кравченко Р.И., Золотухин Е.А., Амантаев М.А., Караев А.К. Жеңіл автомобиль қозғалтқышын теңестіру әдісін әзірлеу..... 98

Нам Д. Генеративті адверсарлық желілерді (gan) өкпе обырының КТ суреттерін генерациялау үшін қолдану 105

Семибаламут А.В., Золотухин Е.А., Медиткали И.Е., Кушибаева Д.Р. Өртүрлі серпімділік қасиеттері бар серпімді элементтер негізінде суспензияның серпімділік сипаттамаларын бағалау..... 113

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ВЕТЕРИНАРИЯ ҒЫЛЫМДАРЫ

Бейшов Р.С., Алитанова М.К. Жаздық бидай мен арпаның ауруларға төзімділігіне әртүрлі қорғаныш және ынталандыру қосылыстардың әсері..... 121

Бейшов Р.С., Барсакбаева М.Б. Қостанай қаласының жанармай құю станцияларында мұнай өнімдерімен ластанған топырақ микрофлорасының биоремедиациялық қалпына келтіру әлеуетін практикалық тұрғыда зерттеу 127

Бейшов Р.С., Смаилова А.И. Топырақтың ауыр металдармен ластануы және олардың өсімдіктерге әсерін зерттеу..... 136

Саидов А.М. Цифрландыру жағдайында АӨК мамандарының кәсіби құзыреттілігін дамыту: цифрлық платформа тұжырымдамасы..... 143

ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР

<i>Абылай П.С.</i> «Математикалық логика» пәнін болашақ педагогтерге оқытудың маңыздылығы және мазмұндық ерекшеліктері	151
<i>Саидов А.М., Раисова Ж.Х.</i> Білім беру процесін трансформациялаудағы инновациялық технологиялар мен цифрландырудың рөлі.....	155
<i>Шалгимбекова К.С., Айтмағамбетов Е.Ж.</i> Колледж оқушыларының кәсіби өзін-өзі айқындауының мәні мен ерекшеліктері	162
<i>Шалгимбекова К.С., Шупотаев С.М.</i> Мектеп оқушыларының қазіргі білім беру жағдайындағы ерік қасиеттері және оның сипаттары.....	168
АВТОРЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА	174

СОДЕРЖАНИЕ

ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ИСКУССТВО

Безаубекова А.Д., Маликзада А.М., Айтказы А.А. Поэма М. Макатаева «Когда спят лебеди»..... 3

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Бейбітова Н.Б. Образ Аяна в повести Сайына Муратбекова «Запах полыни» 10

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Дуйсенбаева К.Е. Концепция «детство» в повести Бердибека Сокпакбаева «Путешествие в детство» 18

Бекбосынова А.Х., Бекмагамбетова М.Ж., Есенгельды Э.Қ. Судьба ребенка в произведении Бердибека Сокпакбаева «Материнское сердце» 23

Исова Э.А., Азимхан Д.А. Художественные особенности рассказа Дулата Исабекова «Ескерткіш»..... 28

Исова Э.А., Атыгай Ш.С. Педагогическое наследие Кошке Кеменгерулы: чистота языка и методика образования..... 33

Исова Э.А., Шахметова М.А. Художественные особенности поэмы И. Жансугурова «Қолбала» 39

ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

Брагина Т.М., Приезжих Ю.В. Обзор жуков усачей (coleoptera, cerambicadae) – стволовых вредителей сосны в Костанайской области..... 44

Майер Ф.Ф. О некоторых классах почти звездообразных функций, построенных на базе класса Яновского..... 50

Майер Ф.Ф., Хабдуллина Г.Ж. Интегральный оператор Бернацкого на классе звездообразных функций Якубовского..... 56

Тастанов М.Г., Жарлыгасова Э.З. Случайные процессы 64

Тастанов М.Г., Нургельдина А.Е. Общая схема методов Монте-Карло..... 74

ИНЖИНИРИНГ И ТЕХНОЛОГИИ

Амантаев М.А., Абитов Т.А., Азбергенев Е.Т., Красильников Я.С. Кинематическое моделирование движения колеса 87

Балтабекова И.Ж., Жунусова Г.С., Саидов А.М., Калитка Д.А. Перспективы производства хлеба на закваске с добавлением матча чая 92

Кравченко Р.И., Золотухин Е.А., Амантаев М.А., Караев А.К. Разработка способа балансировки движителя легкового автомобиля..... 98

Нам Д. Применение моделей ганов для генерации КТ снимков рака легкого 105

Семибаламут А.В., Золотухин Е.А., Медиткали И.Е., Кушибаева Д.Р. Оценка упругой характеристики подвески на основе эластичных элементов с различными упругими свойствами..... 113

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ, ВЕТЕРИНАРНЫЕ НАУКИ

Бейшов Р.С., Алитанова М.К. Влияние защитно-стимулирующих составов на устойчивость к болезням яровой пшеницы и ячменя 121

Бейшов Р.С., Барсакбаева М.Б. Практическое исследование биоремедиационного восстановительного потенциала почвенной микрофлоры, загрязненной нефтепродуктами, на автозаправочных станциях г. Костанай..... 127

Бейшов Р.С., Смаилова А.И. Исследование загрязнение почвы тяжелыми металлами и их воздействие на растения..... 136

Саидов А.М. Развитие профессиональных компетенций специалистов АПК в условиях цифровизации: концепция цифровой платформы 143

СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

<i>Абылай П.С.</i> Важность и содержательные особенности преподавания предмета «математическая логика» будущим педагогам.....	151
<i>Саидов А.М., Раисова Ж.Х.</i> Роль инновационных технологий и цифровизации в трансформации образовательного процесса	155
<i>Шалгимбекова К.С., Айтмагамбетов Е.Ж.</i> Сущность и особенности профессионального самоопределения учащихся колледжа	162
<i>Шалгимбекова К.С., Шупотаев С.М.</i> Волевые качества школьников и их особенности в современных образовательных условиях	168
ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ	177

CONTENT

HUMANITIES AND ARTS

Bezaubekova A.D., Malikzada A.M., Aitkazy A.A. M. Makatayev’s poem «When swans sleep» 3
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Beibitova N.B. The character of Ayan in Saiyn Muratbekov’s story «The Scent of the Wormwood» 10
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Duissenbayeva K.Y. The concept of childhood in Berdibek Sokpakbayev's novel «Journey to Childhood» 18
Bekbossynova A.Kh., Bekmagambetova M.Zh., Yessengeldy E.K. The fate of a child in Berdibek Sokpakbayev's novel «A Mother's Heart» 23
Isova E.A., Azimkhan D.A. Artistic features of Dulat Issabekov’s story «Yeskertkish» 28
Isova E.A., Atygay Sh.S. Koshke Kemengeruly’s pedagogical heritage: language purity and teaching methodology 33
Isova E.A., Shakhmetova M.A. Artistic features of I. Zhansugurov's poem «Kolbala» 39

NATURAL SCIENCES

Bragina T. M., Priezzhikh, Yu.V. Review of longicorn beetles (coleoptera, cerambicadae) – stem pests of pine in Kostanay region 44
Mayer F.F. On some classes of close-to-starlike functions based on the Yanovskiy class 50
Mayer F.F., Khabdullina G.Zh. Bernatskiy integral operator on the class of Yakubovskiy starlike functions 56
Tastanov M.G., Zharlygassova E.Z. Random processes 64
Tastanov M.G., Nurgeldina A.Y. Monte Carlo methods design scheme 74

ENGINEERING AND TECHNOLOGY

Amantayev M.A., Abitov T.A., Azbergenov Y.T., Krasilnikov Ya.S. Kinematic modelling of wheel movement 87
Baltabekova I.Zh., Zhunussova G.S., Saidov A.M., Kalitka D.A. Prospects of matcha sourdough bread production 92
Kravchenko R.I., Zolotukhin Y.A., Amantayev M.A., Karayev A.K. Development of a method for balancing a passenger car propeller unit 98
Nam D. Application of generative adversarial neural networks for lung cancer CT image segmentation 105
Semibalamut A.V., Zolotukhin Y.A., Meditkali I.Y., Kushibayeva D.R. Evaluation of the elastic characteristics of a suspension based on elastic elements with different elastic properties 113

AGRICULTURAL, VETERINARY SCIENCES

Beishov R.S., Alitanova M.K. The effect of protective and stimulating compounds on disease resistance of spring wheat and barley 121
Beishov R.S., Barsakbayeva M.B. Empirical research of bioremediation recovery potential of soil microflora contaminated with oil products at gas stations in Kostanay 127
Beishov R.S., Smailova A.I. Research of soil pollution by heavy metals and their effects on plants 136
Saidov A.M. Development of professional competences of agro-industrial specialists in the context of digitalization: the concept of a digital platform 143

SOCIAL SCIENCES

Abylay P.S. The importance and key content-specific features of teaching the subject "mathematical logic" to future educators 151
Saidov A.M., Raissova Zh.Kh. The role of innovative technologies and digitalization in the educational process transformation 155

Shalgimbekova K.S., Aitmagambetov Y.Z. The essence and features of professional self-determination of college students 162

Shalgimbekova K.S., Shalgimbekova K.S. Volitional qualities of schoolchildren and their characteristics in modern educational conditions 168

INFORMATION FOR AUTHORS 180

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректорлар: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерлік беттеу: *С. Красикова*

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректоры: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерная верстка: *С. Красикова*

Басуға 15.01.2025 ж. берілді.
Пішімі 60x84/8. Көлемі 14,1 б.т.
Тапсырыс № 003

Подписано в печать 15.01.2025 г.
Формат 60x84/8. Объем 14,1 п.л.
Заказ № 003

Ахмете Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университетіндегі
редакциялық-баспа бөлімінде басылған
Қостанай қ., Байтұрсынов к., 47

Отпечатано в редакционно-издательском отделе
Костанайского регионального университета
имени Ахмет Байтұрсынұлы
г. Костанай, ул. Байтұрсынова, 47